

Kis magyar performansz

Az artAlom története

NAGY T. KATALIN

Nem is lehet alkalmasabb pillanat élő művészeti élményeinket felidézni a közelmúltból – amikor még a testközelség természetes létállapot volt –, mint a Covid-korszak közepén.

A performansz mint művészeti médium közel száz évre tekinthet vissza. A performansz élőművészeti esemény, efemer jelenség, mely megismételhetetlen, kiszámíthatatlan, szabad és provokatív. Az ezredfordulót követően mintha jelenléte megerősödött, jelentősége megnőtt volna. Ennek egyik fontos jele volt a londoni Block Universe¹ fesztivál megrendezése 2009-ben, mely azóta is a műfaj legrangosabb eseménye.

Úgy tűnik, a magyar happeningek, performanszok és más élőművészeti megnyilatkozások történetének megírása még várat magára, pedig az 1966-os, *Az ebéd. In memoriam Batu kán* című, St. Auby Tamás és Altorjay Gábor rendezte első magyarországi happening óta több mint fél évszázad telt el. Az már biztos, hogy a performansz történetének egyik fejezetét az egri élőművészeti fesztiváloknak kell majd szentelni. Kilenc évig Eger legrégebbi zsinagógájában, a Kis Zsinagógában rendezték meg őket, majd a fesztivál otthona két éven át a Templom Galéria lett. Mind a zsinagóga, mind az egykori barokk templom tere tökéletes volt a különböző bemutatókra, hiszen az előadásokon, legyenek azok performanszok, mozgásszínház vagy irodalmi bemutatók, nincs éles határvonal a nézők és az előadók között,² s a néző gyakran aktív részesévé is válik a történéseknek. Az egri

közönség nagy többségét az Eszterházy Károly Főiskola Vizuális Művészeti Tanszékének tanárai és diákjai alkották. A Kis Zsinagóga az évek során jelentős kortárs tárlatoknak is helyet adott, a kiállítók között volt például Bukta Imre, Csontó Lajos, Kicsiny Balázs, Lovas Ilona, Lévay Jenő, DrMáriás vagy a New Yorkban élő, magyar származású George Peck.

Az egri élő művészeti fesztivál története 2006-ban kezdődött, szervezői Bukta Imre, Kónya Réka és Szilágyi Rudolf voltak. Három éven keresztül Nyílt Tér Élőművészeti Fesztivál néven futott a rendezvény. Az egri esemény egyik elődje az erdélyi AnnART Nemzetközi Élőművészeti Fesztivál (1990–1999) volt, melyet Ütő Gusztáv és Kónya Réka neve fémjelzett.

foto: Regős Tamás

Tavalyi hó, **BUKTA IMRE** és **KÓNYA RÉKA** performansa, II. Nyílt Tér Élőművészeti Fesztivál, Kis Zsinagóga, Eger, 2007

foto: Regős Tamás

A teljesség kedvéért meg kell még említeni a kelet-közép-európai térség legnagyobb múlttal rendelkező, és ma is létező, rokonszellemű rendezvényét, a *Transart Communication Performansz és Multimédia Fesztivált*⁴ a szlovákiai Érsekújváron, melynek – a kezdetek óta – Juhász R. (Rocco) József volt a fő szervezője, aki többször szerepelt az egeri fesztiválokon is. A finanszírozás Egerben sem volt könnyebb, mint Szentendrén, éveken át folyt az önkéntes munka a Part Egyesület részvételével. 2007-ben Szilágyi nagyot álmodott, rendezett egy *artAlom* elnevezésű találkozót abban bízva, hogy egy évben akár kétszer is megtartható lesz egy összművészeti esemény. Ez az első *artAlom* több helyszínen zajlott, az előadásokat kiállítások kísérték. 2009-től *artAlom Élőművészeti Fesztivál* lett a neve az ősszel megrendezett, háromnapos rendezvénynek, melyre 2016-ig minden évben sor került, és amely egyedülálló volt a magyarországi művészeti porondon. A fellépő művészek között a legkülönbélebb generációk képviselői voltak jelen, jól ismert művészek, mint Bukta Imre és Kónya Réka, feLugossy László, Kopasz Tamás, Ladik Katalin, Szemző Tibor, Szkárosi Endre, Szombathy Bálint és Szurcsik József, valamint fiatal alkotók, mint Szilágyi Rudolf, Vályi Péter, Syporca Whandal és Sülyi Diana.

Temetés, **SZILÁGYI RUDOLF** performansza, II. Nyílt Tér Élőművészeti Fesztivál, Kis Zsinagóga, Eger, 2007

Ösztönző volt a szentendrei *Nemzetközi Kis Magyar Performance és Nehéz Zenei Fesztivál* is, mely a folytonosság jegyében az V. sorszámmal indult, utalva olyan korábbi rendezvényekre, melyeket a Vajda Lajos Stúdió tagjai – Szirtes János, feLugossy László, ef Zámbo István – szerveztek a 80-as években. Szilágyi Rudolf még egeri diákként, Bukta Imre hallgatójaként vett részt a szentendrei fesztiválon, ekkor találkozott először élőben a performansz műfajával. A szentendrei fesztiválok szponzorainak felkutatása a művészekre hárult, elsősorban ef Zámbo Istvánra, önálló management felállítására nem volt esély, így a fesztivál hat év után megszűnt; az utolsóira 2008-ban került sor.³

Az ilyen típusú rendezvények anyagi háttérét nem könnyű megteremteni, óriási szükség van a helyi önkormányzatok támogatására, pályázati forrásokra és szponzorokra. Bár az egeri Kis Zsinagógát a város kedvezményesen bocsátotta a művészeti programok rendelkezésére, az épület karbantartását, az állagmegóvási munkákat nem volt miből fedezni. Az épület megtartása így nem sikerülhetett. Szilágyi Rudolf azonban nem adta fel. 2015-ben és 2016-ban a már említett Templom Galériában szervezte meg a fesztivált. Sajnos 2017-ben már erre sem volt lehetősége. Az elmaradt 13. *artAlom Élőművészeti Fesztivál* azóta is várja, hogy megrendezzék. Talán Eger visszafogadja majd „gyermekét”, hiszen számos

nagyserű helyszín van a városban – az azóta is helyét és funkcióját kereső Kis Zsinagóga, a Templom Galéria vagy a Kepes Intézet.

Szilágyi Rudolfot nem kedvetlenül tették el a kudarcok, úgy tűnik, örökre eljegyezte magát az élőművészettel, képzőművészként, zenészként, performerként és művészszervezőként is sokat tesz azért, hogy a régióban ne szoruljon háttérbe a kortárs művészet. 2017-ben *Mamut Álma* néven a gyöngyösi Mátra Múzeumban rendezett egy egynapos élőművészeti találkozót, a következő évben pedig Madaras Lászlóval közösen egy három kiállításból álló projektbe fogott. *A Hajótöröttek* három helyszínen valósult meg: a gyöngyösi zsinagógában, az egri Templom Galériában és idén a Mátrában, egy pusztulóban lévő gyárépületben, a gyöngyössolyosi Órlóműben. *A Hajótöröttek III.* megnyitóján újra látható volt számos, a fesztiválokön gyakran szereplő performer, mint BMZ (Baji Miklós Zoltán), a 3T csoport, Juhász R. József, Kovács István és Syporca Whandal, felidézve az egykori *artAlom*-napok hangulatát. Az angol Block Universe 2021 májusára tervezi a következő fesztivált, reméljük az 13. *artAlom* is meglesi addigra régi/új otthonát.

Jegyzetek

- 1 blockuniverse.co.uk
- 2 A zenei előadások más helyszínre kerültek, mert a Kis Zsinagógában nem volt megfelelő az akusztika.
- 3 Az Artportal egykori, 2008-as híradása a rafinált számozás csapdájába esett, tévesen azt írta, hogy a fesztivál tízéves és az egyetlen hazai fesztivál, miközben akkorra már a harmadik alkalomra készültek Egerben.
- 4 Hushegyi Gábor – Sörös Zsolt: *Transart Communication – Performance and Multimedia Art, Studio Erté 1987–2007*. Kalligram Kiadó, 2008.

Tranzit zoon, **LADIK KATALIN** performansza, XI. *artAlom Fesztivál*, Templom Galéria, Eger, 2015

Lehetséges múlt, **JUHÁSZ R. (ROCCO) JÓZSEF**, II. Nyílt Tér Élőművészeti Fesztivál, Kis Zsinagóga, Eger, 2007

Nemzeti önkontrolláció – Nemzeti önarckép – Nemzeti Miki egér, **BMZ (BAJI MIKLÓS ZOLTÁN)** performansza, XII. *artAlom Fesztivál*, Templom Galéria, Eger, 2016

foto: Víg Lajos

foto: Regős Tamás

foto: Víg Lajos